

İMÂM-I GAZALÎ VE MUHYİDDÎN İBN'ÜL ARABÎ kaddesellâhü sırrahuma'l azîz HAZRETLERİNİN SIRLARI

Mürşid-i Kâmil Şeyh Şerâfeddin Bingöl kaddesellâhü sırrahu'l azîz buyurdu ki;

İmâm-ı Gazalî Hazretleri, Hakk Teâlâ Hazretleri'nin yerde bulunan âyet-i ilâhiyye'yi nâtıka(sın)dan (biri) idi. Kendi zamanında güneş gibi nûr ve rahmeti her tarafa âm ve şâmil (umûmî ve kaplayıcı) olan bir zât idi. Rasûlü Ekrem Aleyhisselâm Hazretleri Muhyiddîn-i Arabî'ye buyurdu ki:

—**"YÂ MAÂRİCE'D-DENUR"** Yani; Hakk Teâlâ Hazretleri'ne vuslat ve kurbiyyet için merdivenlere benzer bir kimse demektir.

"Cenâb-ı Hakk Teâlâ'nın ulûm-u evvelîn ve âhirîn için merkez kıldığı ve ilmi her şeyi ihâta eden ve lisânullâhi'l-ezel ile tekellüm eden kimseye müracaat et."

Bu emir Rasûlü Ekrem Sallallâhu Aleyhi ve Sellem Efendimizden 7000 (Yedi bin) kere tekrar vâki oldu.

Muhyiddîn-i Arabî dedi ki:

—**"Ey benim delilim, rehberim, bana onun makamının büyüklüğünü bildirdiğiniz gibi, onun makam ve makarrını da bildir. Ben onu nasıl arayıp bulacağım."**

Seyyidü'l-Kâinât Aleyhisselâm buyurdu ki:

—**"Yâ Muhyiddîn... O kimse beldetü zâhirde kendi etbâ ve avâmına Ramazân-ı Şerîf'in fezâilinden ders okutuyor, orada ararsın, gitmek arzu edersen, sana sebepleri ve vâsıtaları Hakk Teâlâ teshîl (kolay) eder."**

Muhyiddîn-i Arabî, o zaman 3 bin ilim kendisine feth olunmuş ve onların muktezâsı ile âmil (biri) idi. Muhyiddînü'l-Arabî tefekkür ediyordu:

"Nasıl yol bulup bu zâtı arayacağım. Cenâb-ı Hakk bana ne gibi vasıtalar ihsân edecektir. " (diye).

O saatte Muhyiddîn-i Arabî'ye iki kurt geldi. Bu kurtlar başka cins idi. Ve pek nâdir bulunan cinsden idiler. Bunların enselerinden kuyruğuna kadar bir karıştan fazla, uzun tüyler var idi. Muhyiddîn-i Arabî biraz havf (korku) ve telaşa düştü.

Kurtlar dediler ki:

—**"Biz Hakk Teâlâ Hazretleri'nin emri üzere sana hizmet için geldik. Bizden korkmak ve ürkmek ahlâk-ı zemîmeden hangi hulkun şum'undan ve şerrindendir?"**

Muhyiddîn buyurdu ki:

—**"Tefvîz, teslîm, temkîn bu üç ahlâk-ı hamîdenin verâseti, bende tekâmül etmediğinden ileri gelmiştir."**

Kurtlar dediler ki:

—**"Zamanımızda bulunan Kutbu'l-Aktâb'dan da haberiniz yoktur. Onu bilmiş olsa idiniz, sizde vahşet ve nefret hâsıl olmaz idi. "**

Muhyiddîn-i Arabî Hazretleri'nin kalbinde telaş ve havf var idi ise de, kelâmlarını dinlemek istidâdına mâlik idi.

Kurtlar dediler ki:

—**"Haydi üzerimize bin, biz seni mahall-i maksûduna götüreceğiz. Emr-i Hakk ve emr-i Rasûlüllâh böyledir. Biz mahsûsan seni oraya götürmek için Hindistan'ın şimâlinde geldik."**

—**"Siz niçin iki olarak geldiniz? Bana lâzım olan birdir. "** Kurdun birisi dedi ki:

—**"Sen Kur'ân-ı Kerîm okumadın mı?"**

Muhuddin-i Arabî:

—**"Evet, okudum. " (dedi)**

Kurt dedi ki:

"Mâdem Kur'ân-ı Kerîm okudun. (... ve min külli şey'in hâlaknâ zevceyni lealleküm tezekkerûn...)¹ Âyet-i Kerîmesini niçin bilmiyorsun? Cenâb-ı Hakk Kur'ân-ı Kerîm'de buyurmuştur ki (Hünne libâsün leküm ve entüm libâsün lehünne).² Bu âyet-i kerîme'nin bize de şumûlü vardır. Bana hâsıl olan fa- zîlet arkadaşşıma da hâsıl olsun arzu ettim. Onun için beraber getirdim."

¹ Zâriyât, 49. "İbret alınız diye her şeyi çift çift yaratmışızdır."

² Bakara, 187. "Oruç tuttuğunuz günlerin gecesi kadınlarınıza yaklaşmanız size helâl kılındı, onlar sizin örtünüz, siz de onların örtülerisiniz. Allah, nefsinize güvenemeyeceğinizi biliyordu, bu sebeple tevbenizi kabul edip sizi affetti; artık onlara yaklaşabilirsiniz. Allah'ın sizin için takdir ettiğini dileyin. Tan yerinde, beyaz iplik siyah iplikten sizce ayırt edilinceye kadar, yiğün için, sonra orucu geceye kadar tamamlayın. Mescidlerde itikâfa çekildiğinizde kadınlarınıza yaklaşmayın; bunlar Allah'ın sınırlarıdır, onlara yaklaşmayın. Allah insanlara yasaklardan sakınsınlar diye âyetlerini böylece apaçık bildirir."

Kurt dedi ki:

—“ZEVÇ VE ZEVCİYET (İŞİ) BİZİM DE, BENÎ BEŞER (YANI İNSANOĞLU) GİBİ NİZÂM VE İNTİZÂM ÜZEREDİR. BAŞKA HAYVANÂT GİBİ DEĞİLİZ. BENÎ BEŞER GİBİ İZDIVÂC EDERİZ. VE O ZEVCEYE BAŞKASI TECAVÜZ ETMEZ.”

İmâm Muhyiddîn-i Arabî bunların birisine binip mahall-i maksûda gitti. Ve yedi kerre atlayıp, sekizincide mahall-i maksûda vardı. İmâm-ı Gazâlî hazretlerinin hânesinin önüne bıraktılar. Kurtları gören ahâli kaçtı. Vahşi hayvanât insanlara hücum ediyor zannettiler. İmâm-ı Gazâlî teferruç ve seyâhate çıkmış idi.

Kurtlar dediler ki:

—“İmâm-ı Gazâlî’ye selâmımızı tebliğ et. Yarın Rûz-u Mahşer’de kısas lâzım gelen tecâvüzden muhâfaza için Cenâb-ı Hakk Teâlâ Hazretleri’nden bizi niyâz etsin.”

Bu tavsiye üzere gittiler. İmâm-ı Gazâlî hazretlerine Muhyiddîn-i Arabî’nin geldiğinden haber verdiler. İmâm-ı Gazâlî hazretleri ol zaman Müctehidü’l-Mezheb makâmına nâil olmuş idi. Arkadaşları Müctehidü’l-Fetvâ makâmına nâil olmuşlardı. Mâhiyetinde bulunan etbâ ise Ebû Süleymân el-Kerhî, Abdü’l-Celîl el-Eyyûbî, Ebû Tûrâb el-Mahvî, Abdü’l-Hakîm el-Esmâî, Nizâmüddîn el-Mehlevî, Ebû Abbâs el-Avânî, Abdü’l-Hakîm el-Esm, Mağziddin Selâmî, Ahmed el-Gazâlî, (bu zât Gazâlî hazretlerinin mahdûm-u âlileridir).

İmâm-ı Gazâlî Muhyiddîn el-Arabî’ye dedi ki:

—“Beni tanıyor musun?”

Muhyiddîn-i Arabî:

—“Evet tanıyorum dedi.”

İmâm-ı Gazâlî buyurdu ki:

—“Sen beni nasıl ve ne vâsıta ile tanıdın?”

Muhyiddîn-i Arabî cevâben:

—“Evet zaman-ı tahsilimde biraz hicâp vâki oldu.”

İmâm-ı Gazâlî dedi ki:

—“Sen ilmini kimlerden öğrendin ve kimlerden icâzet aldın?”

Muhyiddîn-i Arabî cevâben dedi ki

—“Ben şimdiye kadar 700 kimsenin meclis ve sohbetlerinde bulundum ve bunlardan ders aldım.”

İmâm-ı Gazâlî hazretleri dedi ki:

—“DERS OKUDUĞUNUZ VE İCÂZET ALDIĞINIZ KİMSELERDEN 500 KİMSE EHLİYET SAHİBİ DEĞİL VE ONLARDAN TAHSİL ETMENİZ LEHİNİZE DEĞİL, ALEYHİNİZDİR. ONLARDAN TAHSİL ETMENİZ SANA CENÂB-ı HAKK TEÂLÂ HAZRETLERİ’NİN PEK ÇOK ATÂYÂSINDAN MAHRUM KALMANIZA SEBEP OLMUŞTUR.”

Oğlum dinle.

—“Men takemmele bi sohbeti’l muarrizine an rabbiküm, fekat nâdâ alâ nefsihî. Ennehû min men ehânehullâhe ve men yuhînullâhu, femâ lehu min mukrimîn... Cenâb-ı Hakk Teâlâ Hazretleri’nin hududundan tecâvüz eden ve Hakk yolundan sapan kimselerin sohbetleri ile kendini iyi bilen ve onlarla sohbet etmek güzel ve iyi olduğuna (hüsn-ü niyetli olan) îtikat eden kimse, kendi nefesine ilân etmiş ki (Ey nefis sen Cenâb-ı Hakk Teâlâ’nın zelîl ettiği kimseden oldun) diye ilân etmiş olur. Ve böyle olan kimse bu âyet-i kerîme’nin sırrına maz- har olur. » buyurdu. Bu âyet-i kerîme’yi okuduktan sonra 500 adet ulemânın isimlerini birer birer zikr ve tâdât buyurdu (saydı). “İŞTE BU KİMSELERDEN İLİM TAHSİL ETMEK, SENİN İÇİN ÇOK HİDÂYETTEN MAHRUM OLMANA SEBEP OLDU.”

—“Oğlum bizden ilim ve feyz almak isteyen kimse «Esteîzübillah... fe ağrız an men tevellâ an zikrinâ ... »³ âyet-i kerîmesi’nin muktezâsı ile amel etmek lâzımdır. Bir kimse için sû-i hâtîme’nin eshâbından birisi de bizi tasdik etmeyen ve bizden i’râz eden kimselerle serbest olarak oturup sohbet etmek ve sözlerini dinlemektir. Ricâl-i ümmet ve ehlullâhi’l-kirâm’ı inkâr eden cahil kimselerle muânese (ünsiyet) ve mukâlete (karışma) «Esteîzübillâh... ve men yuhînullâhü femâ lehü min mükrim »⁴ âyet-i kerîmesi’ne mazhar olmağa sebep-i uzmâ- dır.”

İmâm-ı Gazâlî hazretleri Ramazân-ı Şerîf’in onuncu gecesinden itibaren sonuna kadar bu mesele üzere vaaz ve nasihat buyurdu ve Muhyiddîn-i Arabî hazretlerine dedi ki: **“Muârizîn ve münkirîn olan kimselerle muânese (yani yakınlık, ünsiyet) ve mücâlese etmek (yani aynı mecliste oturup sohbet etmek) senin için hakîkî ilmin husulüne mâni olmuştur.** Oğlum, memleketinizden seni buraya getiren kurtların kuvvetini gördün mü?

³ Necm,29. “Ey Muhammed! Bizi anmaktan yüz çevirenlere ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlere aldırma.”

⁴ Hacc,18. “Göklerde ve yerde olanların, güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanların ve insanların birçoğunun Allah’a secde ettiklerini görmüyor musun? İnsanların birçoğu da azabı hak etmiştir. Allah’ın alçalttığı kimseyi yükseltebilecek yoktur. Doğrusu Allah ne dilerse yapar.”

Onların icâbında ne kadar ıftiraz kuvvetine mâlik olduklarını anladın. Bu kurtların kuvve-i ıftirasiyesinden, o muârizların kuvve-i ıftiraziyesi fazladır. Ve bir saat zarfında binlerce insanı ıftiraz ederler. Ve Tarîk-i Hakk'tan ayırırlar. Onlarla beraber oturmaktan hâsıl olan hastalığa ve o kimseler tarafından katlolunan kimseyi ihyâ edecek ilaç yoktur. Valiahi'l-azîm kelâmım hak ve doğrudur. Sen bana bak ve bana itbâ et, o zaman ben seni bir ilm-i hakîkiye delâlet ederim. Seni buraya gönderen kişiden Allah râzı olsun. Eğer o muârizin kimselerle oturmazdan mukaddem (önce) bana gelmiş olsa idin, size öyle bir necâbet ve fitrat olacaktı ki, benim gibi kimseleri yüz sene zarfında irşâd etmeğe muktedir olan bir kimse olacaktınız ve yani yüz sene zarfında beni irşâdla meşgul olursanız, yine ilim ve kemâlâtına ben vâsıl olamam. Fakat ehliyetin harab olduktan sonra tesâdüf ettiniz."

İmâm-ı Gazâlî hazretleri âyet-i kerîme'yi o saatte Muhyiddîn-i Arabî hazretlerine hitâb eder gibi kıraat buyurdu. Bu suretle yirmi gün bu âyet-i kerîme'den bahis buyurdu. Her gün bir sohbet cemâati, bir sohbette Muhyiddîn-i Arabî için husûsî surette yaptı. **Mezkûr âyet-i kerîme Kureyşiler'den 14 kişi hakkında nâzil olmuştur.**

Birinci sohbetin nihâyetinde **İBNÜ'L-FERRÂZ** nâmında bir kimse İmâm-ı Gazâlî, Muhyiddîn-i Arabî ve bir kaç zevât-ı kirâmı iftara dâvet etti. İbnü'l-Ferrâz'ın bu dâveti kendi bahçesinde tertîb edilmişti. Bahçe 700 dönüm kadar vardı. Dünya'da bulunan her cins meyvadan mevcut idi. Hatta Hindistan'dan da meyva kalemleri getirtiyordu. Rasûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem rüyâda kendisine:

"kalemleri bal mumunun içine koyup getiriniz" diye târif buyurmuş idi. Rasûlü Ekrem aleyhisselâm kendisine:

"Yâ İbnü'l-Ferrâz" diye hitâb buyurmuş idi.

İftar dâvetinde İmâm-ı Gazâlî hazretleri buyurdu ki:

—**"Biz orucu tutarız ve iftar da ederiz, sen oğlum orucunu tutuyor musun?"**

Muhyiddîn-i Arabî cevâben:

—**"Vallâhi, Yâ Hücetü'l-İslâm, ben annemin karnında iken Ramazân-ı Şerîf'in 17'nci günü vücûduma ruh nefh olundu. O gecede ben oruca niyetlendim ve gıda almadım. Ve o saatten itibaren oruç tutarım."**

Dinleyen cemâat bu cevâba taaccüp ettiler. Ebû Abbâs el-Evvâlî İmâm-ı Gazâlî hazretleri(ne) dedi ki:

—**"Yâ Hazret-i üstâz şimdiye kadar senden böyle bir şey işitmedik."**

İmâm-ı Gazâlî buyurdu ki:

—**"Bunu işitmek için vakt-i merhûn bu zaman imiş oğlum."** İmâm-ı Gazâlî devamla:

"Evet oğlum sen o zamandan itibaren oruç tutuyorsun. Fakat sen rehber ve delîlinin izini kaybetmişsin ve babasız evlad gibi kalmışsın."

İmâm-ı Gazâlî hazretlerinin bu kelâmı üzere, kendisi delile muhtaç olduğuna delil olmadığı takdirde yetim ve ehl-i fitrat'tan olacağına idrâk hâsıl oldu.

Sonra İmâm-ı Gazâlî buyurdu:

—**"Oğlum, iftar için seni delil ve imam yapsak olmaz mı?"** Muhyiddîn-i Arabî dedi ki:

—**"Yâ seyyidî, ben size delil olamam. Yalnız size değil, arkanızda çok cemaat vardır zannederim, onlara da delil olamam."**

Sonra İmâm-ı Gazâlî hazretleri orucun hikmetinden bahsetti ve buyurdu ki:

—**"Ey evladlarım ve ihvanlarım!**

Siz zannetmeyiniz ki bu oruç bize Âdem Aleyhisselâm babamızın şecere-i menhiye'den eklettiği zaman hâsıl olan zulmet dolayısıyla farz olunmuştur. Ve o zulmetin izâlesi için teşrî edilmiştir. Orucun farz edilmesi için ondan da evvel sebkât eden bir esbâb ve hikmetler vardır. Biz işte o sebebi düşünüp oruç tutarız ve o zamandan itibaren inâyet-i ilâhiyye'ye mazhar olmamıza vesîle olan iftarı ederiz. Babamız Âdem Aleyhisselâm Hazretleri'nin bu şecere-i menhiyesi'nden ekl etmek hata değildir. Hatta şecere-i menhiye'nin yaprak ve dallarından eki etse idi, daha iyi olurdu. Cenâb-ı Hak kendisini halîfe olarak halk buyurmuş ve dârü'l-kerâmete koymuş, dârü'l-kerâmet'te teklîf olur mu?"

Bu mesele hakkında İmâm-ı Gazâlî hazretleri izah buyurdu ve siyâmın (yani orucun) hikmetlerini de beyân buyurdu. Âdem Aleyhisselâm Hazretleri'nin dârü'l-kerâmet'ten çıktığında âlem-i beşer'e ne gibi saâdet ve fazîlet nasip olduğunu da beyân buyurdu.

Sonra İmâm-ı Gazâlî hazretleri, Muhyiddîn-i Arabî'ye bir nar ağacının üzerindeki meyveyi gösterdi ve buyurdu ki:

—**"Oğlum, bu meyvanın üzerinde bulunan yenmez ve bundan bir istifâde yoktur. Lâkin içinde olan meyveye, bu kabuk (olmadan) kemâlât olmaz."**

İmâm-ı Âzam radiyallâhu anh bir gün bir arkadaşı ile seyâhate giderken, arkadaşı bostanın kabuğuna basmış, İmâm-ı Âzam buyurmuş ki:

—"Sen, bu Cenâb-ı Hak Teâlâ Hazretleri'nin bu nîmetine ayak bastın. Bostanı kemâle eriştiren kabuğa ayak bastın. Seninle arkadaşlık etmek, zâlimlerle arkadaşlık etmektir. Ben sizinle arkadaş olmam. Ya sen ileri****

git, yahut ben giderim.”

O saatte orada bulunan taam ve meyvenin üzerine hizmet için ve kemâle eriştirmek için tâyin olunan Melâike-yi kirâm nâzil oldular.

İmâm-ı Gazâlî hazretleri buyurdu ki:

—“Oğlum Muhyiddîn, ben senin fitrat ve necâbetine şükrederek kelâm ediyorum. Bu söylediğim sözleri fitratın itibâriyle, benden sen daha iyi bilirsin.”

İftara başlarken İmâm-ı Gazâlî hazretleri münâcaat buyurdu, kendi ikliminde bulunan bilcümle ehl-i imân’ın, oruç tutamayan ve orucun farz olduğına imân etmeyenlerden maâda orucuna noksâniyet vâki olan kimseler için hakîkî orucun fazîleti ihsân oluncaya kadar duâ buyurdu. O kimselerin isimlerini de birer birer zikretti.

Muhyiddîn-i Arabî dedi ki:

—“Yâ Tabîbe’z-Zaman, senin gibi bu kadar cemâata hizmet edemeyeceğimden, ben imam olamadım ve orucun farz olmasındaki hikmetine de vâkıf olmadığımından delil olamadım.”

İmâm-ı Gazâlî buyurdu ki:

—“Annenin karnında iken böyle oruç tutabilir mi idin?”

Muhyiddîn-i Arabî dedi ki:

—“Orasını sen bilirsin.”

Bu sefer de İmâm-ı Gazâlî böyle oruca muvaffak olmasına ve Cenâb-ı Hakk kendisine hazırlanan pek çok âtâyây-ı ilâhiyye’ye nâil olmasına sebep ve buna yegâne vâsita olan muârizların sohbetinde bulunmak ve ehli olmayan kimselerin kelâm ve derslerini dinlemek olduğınu beyân buyurdu. İftar ederken cümle itbâ ve ihvâna buyurdu ki:

—“Evladlarım bu bizim misâfirle beraber iftar etmek, bilcümle enbiyâ ve mürselîn-i kirâm hazerâtının meclisinde iftar eder gibidir. Ben size İbnü’l-Ferrâz’ın dâvetinde bunun kim olduğınu anlatırım. Bana bunun ile içtimâ ve mülâkât nasip olduğına şükran olarak 1000 rekât namaz kılarım. Siz de kılınız. Siz zannetmeyiniz ki, bu bana muhtaçtır. Bunun bana olan ihtiyâcı pek cüz’îdir ve muvakkattir. Biraz sonra bu bir denize dalacaktır, ben ve siz o denizin sâhiline bile varamayız.”

Bu suretle Muhyiddîn-i Arabî hazretlerinin pek büyük makâm sâhibi bir zât olduğınu beyân buyurdu. İmâm-ı Gazâlî “Tehâfû- tû’l-Felâsife” nâm kitabı telif ederken, İbnü’l-Ferrâz etbâ ve müridân ile beraber bahçeye dâvet etti. Bu dâvette Muhyiddîn-i Arabî hazretleri de beraber idi. İbnü’l-Ferrâz’ın bahçesinde 155 nar ağacı var idi.

İmâm-ı Gazâlî dedi ki:

—“Evlatlarım bu bahçede bulunan âyât-ı ilâhiyye’yi siz okuyup ben diliyecek miyim? Yoksa ben okuyup siz mi dinleyeceksiniz. ?”

Muhyiddîn-i Arabî dedi ki:

—“Yâ Seyyidî, o meseleyi sen daha iyi bilirsin. Arzunuz nasıl ise öyle yaparsınız.”

Rasûlû Ekrem Hazretleri’nden işaret geldi ki:

“Muhyiddîn-i Arabî okusun siz dinleyin.”

İmâm-ı Gazâlî muhtasar bir kelâmdan sonra, Muhyiddîn-i Arabî’ye işaret buyurdu. Muhyiddîn-i Arabî oturduğu yerde kelâm etmeye başladı. İmâm-ı Gazâlî de kürsüde oturmuştu.

O gün Receb-i Şerîf’in ibdidâsı idi. İmâm-ı Gazâlî Abdül- hakîmü’l-Esmâ’ye emretti:

—“Muhyiddîn-i Arabî’nin kelâm ve hikmetlerini yazınız.” Muhyiddîn-i Arabî hazretleri başladı ve buyurdu ki:

—“Bakınız bu bahçede 155 adet nar ağacı vardır. Bu ağaçların üzerinde bu kadar nar vardır ve her narın içinde bu kadar habbeler vardır. Bu habbeler kemâle gelinceye kadar, bu melâikeler hizmet etmişlerdir. Bu melâikelerin isimleri de bu habbelerden kimlere nasip olacak ve bundan hâsıl olan kuvvet nereye sarf olunacağı, hangi habbelerin kuvveti “Mâhal akul⁵ leh” sarf olunacağı ve hangisinin kuvveti isyâna sarf olunacağını beyân ederek kelâm edeceğim siz dinleyiniz.” dedi. Ve beş dakika zarfında bu 155 ağacın üzerinde bulunan narların habbeleri üzerindeki terbiye ve tasarrufât-ı ilâhiyye’nin kâffesini zikir ve beyân buyurdu. İmâm-ı Gazâlî hazretleri de dinliyordu. Fakat kendisine bu kadar hakâyika vukûfiyet ve itlâ olmak makâmı hâsıl olmamıştır.⁶ Dinleyen cemâat son derece hayret ettiler. Muhyiddîn-i Arabî hazretlerinin kemâlâtı(nı) ale’l- icmâl bilir idiler. Fakat bu kelâm üzere bilfiil gördüler ve anladılar.

Sonra Muhyiddîn-i Arabî, Gagziddînü’l-Selâmî ve Ebü’l- Abbâsü’l-Evânî’ye hitâben buyurdu ki:

—“Siz sol tarafınızda bulunan nar ağacından bir nar alınız.”

Müşârünileyh alıp geldiler. Onların üzerinde tekrar hakâyıkın izhârına başladı ve habbelerin adetleri ile her habbenin hâdimi olan melâikenin esâmîlerini beyân buyurduktan sonra:

“Ben bundan ziyâdesini de söyledim. Siz tahammül edebilirsiniz. Ve o habbelerin esâmîlerini de beyân buyurdu. Zira her cüz’ü lâ yetecezzâ’nın kendisine mahsus bir ismi vardır.”

⁵ Akul, diye okursak ilaç, akıl; Buradaki mana “menfaatli bir şekilde nerede kullanılacağı”

⁶ İmâm-ı Gazâlî dahi anlatılanların çoğuna vakıf olmamıştı.

İmâm-ı Gazâlî hazretleri Muhyiddîn-i Arabî hazretlerinin bu kelâmından çok istifâde ve istifâze etti. 'İhyâ-u Ulûmî'd-Dîn" nâm kitabı için dedi ki:

—“**Hakâyık ve ulûm bu meclis-i âlînin füyûzâtının eserindendir. (İhyâu Ulûmî'd-Din) İmâm-ı Gazâlî hazretlerinin telifidir.**”

İmâm-ı Gazâlî kürsüden inip kendi etbâ gibi dinlemeye başladı.

—“**Oğlum bu suretle bütün kâinatın âyâtını okuyabilir misin?**” Muhyiddîn-i Arabî dedi ki:

—“**Evet, Cenâb-ı Hakk bana o ilmi ihsân etti. Kevn ve kâinatın âyâtını okumadıkça onlara bakmak haram ve israftır. Basara verilmiş olan kuvveti nâhak yere sarf etmek israftır ve belki de öyle okumadan bakmak yarın ruz-u mahşerde âmâ olarak sevk olunmaya sebep olur. Bahçede bulunan meyvalardan nar intihap etmeğe sebep ve münâsebet ise, narın hilkâtinden bidâatinden ve içindeki habbelerin çokluğundandır.**” Muhyiddîn-i Arabî nihâyetinde buyurdu ki:

—“**Melâikey-i kirâm ile içtimâ ve sohbetten mahrum edecek olan cahâlet ve gafletin izâlesi bizce farzdır. Biz Allah ve Rasûlullah'tan böyle ahd ve mîsak aldık.**”

Muhyiddîn-i Arabî kelâm ediyordu. Fakat sâmiînden (dinleyenlerden) çok kimseler tahammül edemeyecek hale gelmişlerdi. Hatta İmâm-ı Gazâlî hazretlerine bile tesir etmişti.

Muhyiddîn-i Arabî buyurdu ki:

—“**Bir nar ağacının üzerinde bulunan bir meyvanın hakâyıkını dinliyorsunuz ve tahammülünüz yoktur. Kâinatın âyâtını dinliyebilir misiniz?**”

İmâm-ı Gazâlî hazretleri dedi ki:

—“**Evlatlarım ben size bunu bildireceğim dedim. Bildiniz mi? Öğrendiniz mi?**”

Mecliste bulunan zevâtтан birisi dedi ki (bu da Ebû Eyyûb el-Ensârî radiyallâhu anh hazretlerinin evlâd ve ahvâdından Abdülcelîl el-Eyyûbî hazretleri idi:

—“**Ey dîpi ve sahili olmayan deniz gibi âlim ve hâbir. Bunun gibi hakikat ve sohbet vâki olmuş mudur? Enbiyâ ve Mürselîn-i Kirâm hazerâtının şerâifinde ve onların zamanında böyle zuhûrât vâki oldu mu?**”

Muhyiddîn-i Arabî buyurdu ki:

—“**Evet, şimdiye kadar böyle zuhûrât vâki olmamıştır. Fakat bir zamanda burada bir sohbet ve zuhûrât olacaktır ki, bu zuhûrât ona nisbeten denizden bir katre gibi kalacaktır. Kelâm çok uzar. Yoksa ben size söyleyecektim.**”

İmâm-ı Gazâlî hazretleri ricâ ve istirhâm etti. Bir miktar söylemesini arzu etti. Muhyiddîn-i Arabî dedi ki:

—“**Yâ İmâm-ı Gazâlî birtakım Ricâlullâhi'i-Kirâm (Allah adamları) geleceklerdir ki, Cenâb-ı Hakk (LÂİLÂHE İLLALLÂH) kelimesine (MUHAMMEDÜN RASÛLULLAH) kelimesini tâik buyurduğu zaman idrak ederler ve o zamanı bilirler ve o zamandan itibaren me'mur olurlar.**

Yâ Huccetü'l-İslâm. Ben bu denizden içmedim ve ben bu ricâlden değilim, ikinci bir ricâlullâh geleceklerdir. (1353/1934) Dârü'l-Gadap ve'l-intikâm (Kafkasya) olan cehennemin kahrına ve dibine ineceklerdir ve orada bulunan Ümmet-i Muhammedi tahlîs ve şefâatine koşarlar. Hâlbuki Cehennem'in dibi o kadar uzak ve müzellimdir (karanlıktır) ki, yedi tabakasından birinci tabakasının dibine bir taş bırakılsa 70.000 sene zarfında varamaz.

Üçüncü (1353/1934'de) bir ricâlullâh geleceklerdir ki, şekâvet-i ebediyye ve sehâvet-i ezeliye'yi tedâvi edebilirler ve istedikleri kimselerin şekâvetini saâdete tebdîl için selâhiyattar olurlar.

Yâ Huccetü'l-İslâm ben onlardan değilim. Ve zamanımda da böyle kimseler yoktur.

1353(1934) senesinde dördüncü bir ricâlullâh geleceklerdir ki, bu ümmet-i merhûme'nin fitrat ve necâbeti Cenâb-ı Hakk kendi ihtiyarlarına vermiş, huddu'l-kemâle bâliğ olmadan, zerre iken veyahut nutfе iken yahut benî beşer olduktan sonra dünyaya gelmeden, velhâsıl insan zâyî olmamak için ne kadar esbâb var ise, her esbâba mebnî kemâle gelmiyen efrâd-ı ümmeti ihyâ ve kemâle eriştirmek için Cenâb-ı Hakk kendilerine kuvvey-i kudsiyye'yi ihsân eden ricâlullâh'dır.”

İmâm-ı Gazâlî bu hakikatın ulviyyetinden taaccüp ederek ah çekti.

Muhyiddîn-i Arabî buyurdu ki:

—“**Ben bu ricâlullâh hazerâtı ile içtimâ ettim. Fakat hakîki muârefe (bilişme) vâki olmadı.**”

Muhyiddîn-i Arabî bir miktar sükût ve tavakkuf etti.(bekledi)

İmâm-ı Gazâlî dedi ki:

—“**Zidnî yâ veledî (bana daha fazla anlat, onların kemâlât ve evsâfından beyân buyurunuz ve ziyâde ediniz).**”

Muhyiddîn-i Arabî buyurdu ki:

—“**Yâ Huccetü'l-İslâm, o ricâl öyle ricâlullâhtır ki, müddeti ömürlerinde lisân-ı şerîf ile ne kadar ümmet zikr ederlerse, Cenâb-ı Hakk onları elsiney-i şerîf ile zikrolunan efrâd-ı ümmeti hakîki süedâlarından⁷ kılar ve**

⁷ Sueda: (Said. C.) Saidler. Allah'ın (C.C.) rızasına erenler. Mes'ud olanlar.

saâdet-i mübirremeye nâil eder.”

İmâm-ı Gazâlî bir daha sual buyurdu. Fakat Rasûlü Ekrem aleyhisselâm işâret buyurdu ki:

—**“BU SUALİNİN CEVÂBİ ESRÂR-I NÜBÜVVETTENDİR. SÜKÛT EDİNİZ.”**

—**“Yâ Muhyiddîn, unutmış (olduğunuz) ve kaybettiğiniz ruhunuzun babasını arayınız ve bulunuz. Artık benden geçtin.”**

MUHYİDDÎN-İ ARABÎ ONDAN SONRA EBÛ MEDYEN-İ MAĞRİBÎ HAZRETLERİ İLE MÛLÂKÎ OLDU VE KEMÂLÂTİ ONDAN ALDI.

Gazâlî dedi ki:

—**“Çok arzu ettiğim bir meseleyi bırakıp ayrılıyor. Fakat Rasûlü Ekrem Aleyhisselâm'dan hayâ ediyorum ve onun için söyleyemiyorum.”**

Muhyiddîn-i Arabî hazretleri dedi ki:

—**“Yâ Hücetü'l-İslâm, nedir arzunuz?”**

İmâm-ı Gazâlî dedi ki:

—**“Buyurduğunuz evsâf ve kemâlât sahibi olan zevât ile içtimâ ve mülâkât talep etmek istedim.”**

Muhyiddîn-i Arabî buyurdu ki:

—**“Kelîmullâh Musâ Aleyhisselâm ile mükâleme için Leyl-i Miraç'ta seni semâya dâvet eden kim ise, ona havâle ediniz.”**

O saatte Rasûlü Ekrem Aleyhisselâm Hazretleri'nden cevap geldi.

“O ricâlullâh hazerâtının birisi ile içtimâ ve mülâkâtınız için müsâade ettim.”

Derhal Müşârün ileyh hazerâtından ve 1353(1934) senesinde hayatta bulunan **(DERSAN)** nâmında bir zâtın zerresi geldi. Bu isim İbrânî bir isimdir. Bu zât şimdiye kadar Melâike-i kirâm ile beraber idi ve kırk velâyet-i kübrâ makâmına kâim olan ricâlulîâhın kuvve-i kudsiyelerine mâlik ve onlar kadar ibâdet ediyordu. Şimdi Melekûtiyyet sıfatından nâsûtiyyet sıfatına intikâl edecektir ve mezkûru'l-evsâf ve kemâlât olan ricâlulîâh hazerâtındandır.

Dersan hazretleri buyurdu ki:

—**“Arkadaşlarımla beraber vâki olan içtimâ 1353(1934) senesi receb-i şerifinin ilk gecesinde bu mecliste bulunanların kâffesini zikretmek için vâdediyorum.”**

- Muhyiddîn-i Arabî buyurdu ki:

—**“O zamana kadar tehirin esbâbı nedir?”**

Dersan:

—**“Ümmetin üzerinde olan fıtrat ve zulmet çoğaldıkça, hizmet daha akdes olur. Bizim ümmete yapılacak hizmetin en mukaddesi olan hizmet o gecede olacaktır. Zira o zaman efrad-ı ümmetin hazerâtü'l-hâmse (beş hazret) yahut eltâfû'l-hamse (beş lütuf) fıtrat ve zulmetin orduları tarafından esir edilecektir. Ümmet bu hale mahkûm olan zamandan daha (çok) hizmete muhtaç olan bir zaman tasavvur olunamaz. 24 saatin içinden her saat zarfında 700. 000 kimsenin eltâfı, zamanınızda, bu eltâf-ı hamse'den birisi bile nâdir olarak esir olur.”**

İmâm-ı Gazâlî bu mecliste münâcaat etti ki:

—**“Yâ Rab, asıl ve hakikat itibâriyle 1353 (1934) senesinde seleviniz olan Ahyâr-ı halefizinize ihsân buyurduğunuz el- tâftan bizi de mahrûm etme.”** diye niyâz etti.

İbnü'l-Ferrâz o mecliste zühed etti ve 700 dönüm kadar dünyada ne kadar meyva var ise, içinde bulunan bahçeyi bir daha bakmamak üzere terk etti.

İmâm-ı Gazâlî hazretleri buyurdu ki:

—**“Yâ Ebe'i-Ferrâz, bunu kime veriyorsun ve kime terk edeceksin?”**

İbnü'l-Ferrâz dedi ki:

—**“Yâ Seyyidî, ben ondan îrâz ettim, bir daha ona bakmak bana haramdır. Zamanımızın en âkil olan kimselerine hediye ettim. Onların olsun”** dedi.

Muhyiddîn-i Arabî 48 saat zarfında mezkûr bahçeyi satıp, müstahak olan yerlere sarf etti. Muhyiddîn-i Arabî meclisten ayrılırken, mecliste bulunan zevât dediler ki:

—**“Yâ Seyyidinâ, bize bir vasiyyet et.”**

Muhyiddîn-i Arabî buyurdu ki:

—**“Gazap ettiğiniz zaman abdest tazelemeden namaz kılmayınız. Abdest suyu ve abdest nuru ile gazabın ateşini söndürmeden namaza durmayınız.”**

Cenâb-ı Hakk Teâlâ mezkûr evsâf ve fezâilin sahibi olan ricâlulîâhi'l-kirâm hazerâtının berekât ve nazarâtı sayesinde Leyle-i mezkûrede mevdû ve emânet olan fezâilinden hâsıl olacak hayât-ı hakikiyye'ye tâlip olan zümreye cümlemizi idhâl buyursun. Âmin... 1353 (1934).